

Eina pràctica 2.2. Com puc incorporar la perspectiva de gènere a l'avaluació?

La perspectiva de gènere és un enfocament centrat en la consideració de les desigualtats entre homes i dones amb voluntat d'identificar aquestes desigualtats i els factors que les generen, fer-les visibles i dissenyar i aplicar estratègies per reduir-les i així avançar cap a la seva erradicació.

“El nivell de civilització al que han arribat diverses societats humanes és proporcional a la independència de què gaudeixen les dones.”

Flora Tristán

Què és?

Malgrat la igualtat formal, és a dir, el reconeixement que homes i dones són iguals davant la llei, és una realitat reconeguda per totes les institucions polítiques a l'àmbit europeu, la igualtat real és encara lluny. Les dones i les persones LGTBIQ+ no gaudeixen dels mateixos drets que els homes i les diferències de gènere persisteixen. La societat, pel fet d'haver nascut home o dona, atribueix

als individus un rol de gènere. El gènere és una construcció social que varia segons el context cultural i el moment històric; no és innat, sinó que s'aprèn mitjançant processos de socialització. Així mateix, implica la jerarquització de les pràctiques i normes per les quals s'atribueix més valor a tot el que és masculí i comporta un accés desigual a oportunitats i recursos en tots els àmbits.

Toolkit

Fitxa de situació

Qui

Equip de planificació de la política i equip avaluador

Quan

Fase de disseny i plantejament de l'avaluació

Com

Treball col·laboratiu entre les persones responsables de la política i l'equip avaluador

Eines pràctiques per a iniciar-se pas a pas en el disseny, planificació i avaluació de polítiques públiques

Què és?

Incorporar la perspectiva de gènere vol dir aproximar-se a l'estudi de fenòmens socials qüestionant el sistema sexe-gènere i les seves implicacions. La introducció de la perspectiva de gènere en l'avaluació implica identificar i tenir en compte les desigualtats estructurals de gènere (presents transversalment en la nostra societat, en àmbits com ara el laboral, domèstic, judicial, etc) en totes les fases de l'avaluació.

Dimensions relacionades amb el gènere com a eix de diversitat i desigualtat

- La divisió sexual del treball i els diferents rols de gènere
- Participació de les dones i els homes en espais públics i privats
- El Control de l'ús del cos de les dones
- Les necessitats pràctiques i estratègiques de gènere
- Els diferents usos del temps de dones i homes
- El desigual accés a i el control sobre els recursos, beneficis i serveis per part de dones i homes

Font: Espinosa Fajardo, J. (2011). La evaluación sensible al género: Una herramienta para mejorar la calidad de la ayuda. Begoña Leyra y Ana Pérez (Eds.). Cuadernos de género, nº 2, Madrid, Instituto Complutense de Estudios Internacionales, en imprenta.

Com que el gènere és quelcom que travessa totes les relacions socials, tenir-lo present en l'avaluació d'una política pública o d'un programa implica un conjunt d'accions en totes les etapes del procés avaluador, des del plantejament de l'avaluació, fins a la difusió dels resultats, passant per les diferents fases de la seva execució.

La perspectiva de gènere en l'avaluació no és quelcom que hagi de ser incorporat només en polítiques en matèria de gènere. Ha de ser quelcom transversal a tots els esforços d'avaluació.

Estudi de cas: El sistema de pensions a Espanya

Com a conseqüència a la divisió sexual del treball i les dinàmiques de segregació vertical i horitzontal, les dones tenen trajectòries laborals més fragmentades, menys anys de cotització i una base de cotització més baixa. Aquests tres factors són els que més influeixen en el càlcul de la pensió de jubilació i, per tant, condicionen el nivell de protecció que assoleixen les dones en la vellesa. El càlcul de la pensió de jubilació afavoreix

la trajectòria laboral típicament masculina: contractes indefinits i a jornada completa, carrera laboral no interrompuda i salari que augmenta al llarg de la carrera professional. En aquest sentit, la política manca de perspectiva de gènere i reforça les desigualtats econòmiques entre homes i dones, especialment en la vellesa.

Font: Quintana, J. (2020) incorporar la perspectiva de gènere en l'avaluació de polítiques públiques. Guia pràctica. Ivàlua. (Guies pràctiques sobre avaluació de polítiques públiques; 19)

Per a què serveix?

Incorporar la perspectiva de gènere en l'avaluació contribueix a assegurar que s'implementin intervencions públiques que tenen en compte i miren de pal·liar les desigualtats entre homes i dones.

Utilitat d'incorporar la perspectiva de gènere en l'avaluació

- Evidenciar l'existència de desigualtats de gènere, identificant els mecanismes que les generen i/o reforcen i explorant-ne les causes.
- Avaluar l'impacte diferencial per gènere permet una millor identificació de què està funcionant, per a qui i per què.
- Un cop identificades i enteses les desigualtats, es poden plantejar programes que contribueixin activa i eficaçment a eliminar-les.
- Comunicar els aprenentatges respecte les implicacions que la política té en les desigualtats de gènere, fomentant la transparència en el procés de rendició de comptes (un aspecte especialment rellevant quan té a veure amb la igualtat).

“Durant la major part de la història, *Anònim* era una dona.”

Virginia Woolf

Quins passos s'han de seguir?

Per a l'èxit de la integració de la perspectiva de gènere en l'avaluació cal conèixer les diferències o desigualtats de gènere en el context en què es duu a terme la política pública, escollir preguntes d'avaluació que tinguin en consideració aquestes desigualtats, i tenir present la perspectiva de gènere en el disseny metodològic de l'avaluació, així com en la seva execució i la comunicació dels resultats.

Pas 1

Conèixer com s'expressa la desigualtat de gènere en el context d'aplicació de la política pública

Conèixer les diferències i desigualtats de gènere és el primer pas per tenir-les en compte. Per això podem recórrer a dades del context de la política, a literatura especialitzada i a la participació d'especialistes i de les parts interessades.

La desigualtat de gènere és present en tots els àmbits socials; tanmateix, no s'expressa de la mateixa manera ni té les mateixes causes en funció del context. Així mateix, tal i com remarca la teoria de la interseccionalitat, és clau que l'anàlisi de la dimensió de gènere es complementi amb l'anàlisi d'altres factors socials que també condicionen l'accés de les dones a oportunitats i recursos. En aquest sentit, cal adaptar la diagnosi i les preguntes d'avaluació a l'àmbit d'anàlisi considerat

i complementar l'anàlisi de gènere amb altres variables rellevants en el context concret. Aquest coneixement es pot adquirir a través d'una revisió de literatura específica, consultant dades i indicadors referits a l'àmbit d'anàlisi i fent entrevistes a persones expertes en la qüestió rellevant. També és interessant recollir les impressions de col·lectius i associacions feministes i incloure la perspectiva del col·lectiu destinatari de la política, especialment de les dones més vulnerables.

Pas 2

Escollir preguntes d'avaluació tenint en compte els rols i les desigualtats de gènere

El primer pas per assegurar una bona avaluació és definir què volem saber. Les preguntes d'avaluació (veure Eina 1.2.) permeten aclarir aquesta qüestió a la vegada que estableixen els aspectes sobre els quals caldrà recollir informació per obtenir la resposta.

En un exercici d'avaluació amb perspectiva de gènere, és clau que la selecció de preguntes d'avaluació contempli les diferències de gènere:

Preguntes d'avaluació amb perspectiva de gènere per als diferents tipus d'avaluació

Avaluació de necessitats

- Es coneixen les desigualtats de gènere en l'àmbit considerat?
- S'ha incorporat la consideració de la divisió sexual del treball en l'anàlisi de la problemàtica?
- S'ha tingut en compte la perspectiva interseccional? És a dir, s'ha considerat la relació entre el gènere i els altres eixos de desigualtat?
- La població que pateix la problemàtica que es vol abordar es descriu a través de dades desagregades per sexe?

Avaluació del disseny

- Els objectius plantejats contribueixen a millorar la igualtat de gènere?
- Hi ha objectius específics formulats per reduir les desigualtats de gènere?
- La teoria del Canvi inclou específicament referències a l'eix de gènere?
- Hi ha accions específicament pensades per reduir les desigualtats entre homes i dones?
- La planificació d'activitats contempla les diferències d'accés i temps entre homes i dones?
- Hi ha previst un sistema de seguiment de la implementació del programa que segregui les dades per sexe?

Avaluació de la implementació

- S'han desenvolupat les accions específiques en matèria d'igualtat de gènere?
- El nivell d'ús del programa ha estat igual entre homes i dones? I entre els diversos perfils d'homes i dones?
- Hi ha algun perfil de participant (especialment dones i persones LGTBIQ) infrarepresentat entre la població finalment beneficiària?
- La recollida de dades durant el procés de seguiment incorpora informació segregada per sexe?

Avaluació de l'impacte

- El resultat del programa han estat diferents en funció del gènere?
- S'ha aconseguit una reducció de les desigualtats de gènere en l'àmbit considerat com a conseqüència del programa o política?
- S'han transformat els imaginaris del personal tècnic, dels grups afectats i d'altres agents implicats respecte les desigualtats de gènere?
- Quins components del programa són més efectius per corregir la desigualtat de gènere?
- Alguna de les accions o components del programa o política ha reforçat les desigualtats?

Pas 3

Escollir les tècniques d'investigació

La combinació de tècniques qualitatives i quantitatives és especialment indicada per l'avaluació de programes relacionats amb la igualtat de gènere i per avaluar amb perspectiva de gènere .

Per una banda, l'exploració quantitativa d'indicadors permet copsar canvis en la situació de les dones pel que fa a el seu accés i presència en àmbits i situacions concretes que reforcen o mitiguen les desigualtats. Per altra banda, l'anàlisi qualitativa permet capturar actituds, imaginaris i pràctiques socials sobre les desigualtats de gènere i entendre com aquestes percepcions canvien. Així mateix, la recerca qualitativa permet fomentar la participació i incorporar les veus de col·lectius i actors vinculats a la problemàtica, també, i especialment, els més vulnerables. Ambdues tècniques són, doncs, necessàries per avaluar els canvis en matèria de justícia de gènere. Metodològicament, l'estratègia mixta és adequada perquè permet la triangulació de les dades i dotarà de robustesa l'avaluació. Així mateix, l'ús de tècniques quantitatives i qualitatives assegura, doncs, que la informació que s'obtindrà és adequada per capturar la complexitat de la desigualtat de gènere.

Pas 4

Tenir en compte la perspectiva de gènere en la recollida i anàlisi de les dades

Independentment de les tècniques d'anàlisi emprades, caldrà assegurar que les dades amb què comptarà l'avaluació no ignoren o invisibilitzen el gènere, així com tampoc ho farà l'anàlisi que es realitzarà d'aquestes.

Sobre aquesta qüestió, les estadístiques oficials sovint poden presentar limitacions, ja sigui perquè no presenten les dades desagregades per gènere o perquè ho fan només amb les categories homes/dones, exclouent altres identitats. Si l'avaluació opta per generar dades enlloc de fer ús de les que ja puguin existir, cal organitzar el treball de camp amb perspectiva de gènere. Per exemple, s'ha de tenir en compte l'ús desigual del temps entre homes i dones i programar les entrevistes o grups de discussió en horaris que s'adaptin a les necessitats dels i les informants i permetin la conciliació laboral-familiar. Així mateix, es recomana incloure la veu i perspectiva dels agents directament i indirectament implicats amb les polítiques (veure Eina 3.3.). La participació d'agents rellevants és clau per obtenir informació per l'avaluació i complementar l'anàlisi, i pot millorar l'ús dels resultats de l'avaluació.

Comunicar els resultats

Pas 5

Els resultats de les avaluacions amb perspectiva de gènere aporten aprenentatges clau per la millora del disseny i implementació de polítiques i programes i tenen com a última finalitat influenciar-los per tal que contribueixin a promoure la igualtat.

Per assegurar que aquests resultats s'utilitzen a favor de la igualtat de gènere cal garantir, en primer lloc, que els resultats són rellevants en termes de gènere; és a dir, que l'avaluació arriba a conclusions que són específiques segons el gènere o en les que el gènere és rellevant (p.ex. la taxa de cobertura del programa avaluat és inferior entre les dones que entre els homes, i això és degut a les dificultats de conciliació familiar i laboral).

En segon lloc, és important que l'avaluació inclogui recomanacions clares per orientar el disseny de les futures polítiques i programes en matèria de gènere. Finalment, cal que els resultats arribin a totes les persones que en poden fer ús o que hi puguin tenir interès, també homes però especialment a les dones i al col·lectiu LGTBIQ. D'aquesta manera, s'assegura que tenen accés a informació útil per estructurar les seves demandes i reivindicacions.

Què cal tenir en compte per aplicar-ho?

Recomanacions

Distingir les desigualtats de gènere

L'anàlisi de les desigualtats de gènere ha d'anar acompanyada d'una anàlisi d'altres variables rellevants que contribueixen a la desigualtat entre homes i dones (anàlisi interseccional). En les circumstàncies de vida de les dones i homes hi incideixen una diversitat de factors que van més enllà de les relacions de gènere (p.ex, el nivell socioeconòmic, les creences religioses, l'edat, l'origen, la diversitat funcional, etc.). Aquests altres eixos de desigualtat interaccionen amb el gènere, reforçant en molts casos les discriminacions.

Ser metodològicament flexible

Sovint les dades quantitatives disponibles no estan desagregades per gènere ni per d'altres variables que serien d'interès. Al mateix temps, quan aquestes dades estan disponibles o es poden generar, sovint la mida de la mostra no és prou gran per poder ser estadísticament representativa de col·lectius específics (p.ex. dones joves d'origen magrebí que viuen en ciutats mitjanes). Davant d'aquestes dificultats, els mètodes mixtes, els quals combinen tècniques qualitatives i quantitatives, poden oferir majors oportunitats d'interpretació i triangulació de les dades obtingudes i arribar a conclusions més robustes.

Comunicar els aprenentatges assolits

Dissenyar i avaluar una política considerant la perspectiva de gènere permet comunicar posteriorment els aprenentatges generats en aquest procés. Per ser coherent, és fonamental fer-ho emprant un llenguatge no sexista i assegurar que els resultats i aprenentatges arriben a tota la població, i en especial a les dones i al col·lectiu LGTBIQ+.

Més recursos

Webs de recursos

[Better evaluation. Gender analysis](#)

Casos d'aplicació

[Principales hallazgos de la sistematización de evaluaciones con enfoque de igualdad de género y derechos humanos en América Latina.](#) Faúndez. A, Abarca, H, 2010

Guies i manuals

[Hacia una metodología de marco lógico con perspectiva de género.](#) Instituto Nacional de las Mujeres, INMUJERES; Entidad de las Naciones Unidas para la Igualdad de Género y el Empoderamiento de las Mujeres, ONU Mujeres, 2014.

[Addressing gender in impact evaluation. What should be considered?](#) Methods Lab, 2015.

Juny 2020

© Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua), 2020.

Aquesta obra està subjecta a la llicència Creative Commons de Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional. Es permet a tercers distribuir, retocar i crear a partir de l'obra llicenciada de manera no comercial, la distribució de les quals cal fer-la amb una llicència igual a la que regula aquesta l'obra original.

Coordinació de contingut

Marçal Farré

Coordinació de l'edició i direcció d'art

Jordi Miras Llopart

Redacció

Carla Cordoncillo i Júlia Quintana (coordinadores), Marçal Farré i Jordi Miras Llopart.

Revisió d'estil

Mireia Climent

Disseny gràfic identitat visual corporativa

fmil.es

Maquetació

CoolStudio

Ivàlua

Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

C/ Pau Claris 108, 4t 1a

Barcelona 08009

Tel. +34 935 545 300

info@ivalua.cat

Més recursos en avaluació

ivalua.cat

Toolkit

Fase 1. Disseny de la política pública

Eina pràctica 1.1.

Com puc elaborar una Teoria del Canvi?

Eina pràctica 1.2.

Com puc dissenyar polítiques basades en evidències?

Fase 2. Plantejament de l'avaluació

Eina pràctica 2.1.

Com puc formular bones preguntes d'avaluació?

Eina pràctica 2.2.

Com puc incorporar la perspectiva de gènere a l'avaluació?

Eina pràctica 2.3.

Com puc elaborar un pla d'avaluacions?

Fase 3. Encàrrec o realització de l'avaluació

Eina pràctica 3.1.

Com puc encarregar una avaluació?

Eina pràctica 3.2.

Com puc construir indicadors per a una avaluació?

Eina pràctica 3.3.

Com puc recollir percepcions i experiències per a una avaluació?

Eina pràctica 3.4.

Com puc avaluar emprant mètodes participatius?

Fase 4. Incorporació del coneixement i l'evidència

Eina pràctica 4.1.

Com puc incorporar els resultats d'una avaluació a la presa de decisions?

Eina pràctica 4.2.

Com puc comunicar eficaçment una avaluació?

Eines pràctiques per a iniciar-se pas a pas en el disseny, planificació i avaluació de polítiques públiques

ivàlua ✓
Institut Català d'Avaluació
de Polítiques Públiques

Avaluar per millorar

A Ivàlua promovem la cultura de l'avaluació de polítiques públiques a Catalunya. Avaluem polítiques públiques, difonem evidències, oferim formació i elaborem recursos.

Institucions membres d'Ivàlua

Generalitat
de Catalunya
Departament
de la Vicepresidència
i d'Economia
i Hisenda

Diputació
Barcelona

upf.
Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

Consell de Treball,
Economia i Social
de Catalunya

Generalitat
de Catalunya
Consell
Interuniversitari
de Catalunya